

Sayı: 6
Nüsha: 4
Eylül 2004

TARIMSAL EKONOMİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

T.E.A.E - BAKIŞ

ISSN 1303-8346

4 ayda bir yayınlanır.

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİĞİN GELİŞİMİ

Dr.Yıldırım İÇÖZ,TEAE

KOOPERATİFÇİLİK KAVRAMI

Kooperatifçiliğin tanımı:

Tanımın çeşitli ülkelerin yasalarında farklı yapıldığı görülmektedir. Örneğin;1925 yılında çıkarılan Hollanda Kooperatifler Yasasında "ortakların girmelerinin ve çıkmalarının serbest olduğu, ortakların işlerini birleştirerek onların gereksinim duydukları maddeleri satın alan yada kredi sağlayan, ortakların ekonomik haklarını savunan bir örgüt" olarak tanımlanmaktadır (1).

1942 tarihli İtalyan yurttaşlar yasasında; karşılıklı yardım amacını güden, değişik sermayeli, sınırsız ortaklı, ortakların en çok payı tesbit edilmiş bir örgüt olarak tanımlanmaktadır.

Alman yasalarında; "ortak bir işletme aracılığıyla ortakların tarımsal ve ekonomik gereksinimlerini karşılamak üzere kurulmuş sınırsız ortaklı şirketler", Fransız kooperatif yasasında ise; "ortaklar lehine olmak üzere bazı mal ve hizmetlerin maliyet fiyatını, gerekirse satış fiyatını ortak çabalarla düşürmek, ortaklara sağlanan yada ortaklarca üretilip satılan mal ve hizmetlerin kalitesini düzelterek olan şirketler" olarak tanımlanmaktadır (2).

Ülkemizde ise;1163 sayılı yasada; tüzel kişiliği olan, ortakların ekonomik çıkarlarını, meslek ve geçimlerine ilişkin ihtiyaçları karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet yoluyla sağlamak, korumak amaçlarını taşıyan gerçek ve kamu tüzel kişileri, özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler tarafından kurulan, değişir ortaklı ve sermayeli kuruluşlar KOOPERATİF olarak adlandırılmaktadır. Tüm ekonomik faaliyetleri kapsamı açısından da; kârı ortadan kaldıran, dağılımda bir denge oluşturarak dağılım zararını önleyen kolektif işletmeler olarak adlandırılmaktadır (3).

En geniş tanımla; Üretim, tüketim, konut, kredi sağlama gibi başlıca ekonomik gereksinimleri karşılamak amacıyla kendi istek ve arzuları çerçevesinde bir araya gelen ve bu gereksinimleri karşılamak için kendi ekonomik çabalarıyla bir işyeri ve işletme meydana getiren insanların birleşmesi şeklinde tanımlanmaktadır (4).

Kooperatifçiliğin ilkeleri

1844 yılında Roodale öncülerinin başlattığı kooperatif hareketinde birtakım ilkeler kabul edilmiştir. Daha sonra bu ilkeler tüm dünya kooperatiflerinin ana ilkeleri durumuna gelmiş,1937'de Uluslararası Kooperatifler Birliği, bu ilkeleri kooperatiflerin temel ilkeleri olarak kabul etmiştir.

Bu ilkeler; Serbest giriş, Demokratik yönetim, Risturn ilkesi, Sermayeye sınırlı faiz, Peşin satış, Siyasal ve dinsel tarafsızlık ve Eğitim ilkeleridir.Uluslararası Birlik, birliğe üyelik için yukarıda sayılan ilkelere az az ilk dördünün uygulanmasını şart koşmuştur (5).

1963 yılında yapılan bir toplantıda yukarıda sayılan ilkelere peşin satış ilkesi çıkarılmıştır. En son şekliyle ilkeler; Serbest giriş, Demokratik yönetim, Risturn ilkesi, Sermayeye sınırlı faiz, Eğitim, Diğer kooperatiflerle işbirliği şeklinde düzenlenmiştir (6).

Serbest giriş ilkesi:

Her üye kooperatif ana sözleşmesinde belirtilen kurallar çerçevesinde üye olabilmekte, diğer üyelerle birlikte ortak haklara sahip olmakta, ayrılmak istediğinde ise yönetim kurulunun aldığı kararlar doğrultusunda ayrılabilen fakat ayrılıştan bir süre sonra dahi bazı sorumlulukları taşımaktadır. Serbest girişte siyasal ve dinsel tarafsızlıkta korunmaktadır.

Demokratik yönetim ilkesi:

Ortaklık payı ne olursa olsun her ortağa bir oy ilkesini içermektedir. Yönetim, genel kurulca seçilmekte yada atanmaktadır.

Sermayeye sınırlı faiz uygulanması:

Sermayeye faiz uygulanmaması veya uygulanacaksa ana sözleşmede belirtildiği gibi sınırlı tutulması benimsenmiştir. Sermaye şirketlerinde kâr; ortaklara sermaye oranında dağıtılmaktadır. Kooperatiflerde ise; yaptıkları alışveriş oranına göre dağıtılmaktadır. Bu durum Risturn ilkesiyle de bağlantılıdır.

Risturn İlkesi:

Kooperatifte oluşan işletme fazlası, kooperatifi geliştirmek amacıyla düzenlenmiş fonlar ve toplu hizmetler için ayrılacak yedek akçe kısmı kesildikten sonra üyelere yaptıkları alışverişleri oranında dağıtılmaktadır.Bu ilke kooperatifleri sermaye şirketlerinden ayıran en önemli özelliktir.

Eğitim:

Ortaklara, yöneticilere ve tüm halka kooperatifçilik ilkeleri ve yöntemlerinin anlatılması,en son gelişmelerin aktarılması, işleyişin kolaylaşması ve geniş kitlelerce benimsenmesi açısından önem taşımaktadır.

Diğer kooperatiflerle işbirliği:

Ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği yapılarak ulusal yada uluslararası tekellere karşı güç birliği sağlanmış olmaktadır.

AB'DE VE BAZI ÜLKELERDEKİ KOOPERATİFÇİLİK HAREKETİ

AB de Tarımsal Kooperatifçilik

1983-89 yıllarına ait ve AB'deki tarımsal kooperatiflerin yapısı Tablo-1' de verilmiştir.

Tablo 1-Avrupa Birliğinde Tarımsal Kooperatiflerin Durumu (1983=100)

Ülkeler	Kooperatif sayısı			Üye sayısı (000)			Çalışan sayısı			İş Hacmi (Milyar ECU)		
	1983	1989	Endeks	1983	1989	Endeks	1983	1989	Endeks	1983	1989	Endeks
Belçika	800	1265	158,1	78	398	510,3	4	4	100,0	2	6	300,0
Danimarka	145	228	157,2	190	143	75,3	38	36	94,7	10	9	90,0
B.Almanya	6743	5467	81,1	1525	4585	300,7	120	137	114,2	37	37	100,0
Fransa	11600	4233	36,5	2000	950	47,5	130	130	100,0	22	50	227,3
İngiltere	577	650	112,7	322	454	141,0	16	29	181,3	4	9	225,0
İrlanda	133	129	97,0	193	174	90,2	18	15	83,3	4	6	150,0
İtalya	9934	11626	117,0	1844	1486	80,6	258	271	105,0	11	17	154,5
Luxemburg	25	13	52,0	5	10	200,0	2	1	50,0	0	0	0,0
Hollanda	1484	1285	86,6	1300	430	33,1	75	77	102,7	12	14	116,7
Yunanistan	6974	7000	100,4	806	855	106,1	15	10	66,7	1		0,0
İspanya	6112	2000	32,7	1460	500	34,2	30		0,0	2	3	150,0
Portekiz	1361	1118	82,1	1241	1500	120,9	56	12	21,4	1	1	100,0
AB-12	45929	35840	78,0	105603	11478	10,9	761	723	95,0	105	153	145,7

Kaynak: Yıldırım,1992.

AB-12 ülkelerindeki kooperatiflerin sayı, iş hacmi, çalışan ve üye sayılarına bakıldığında; Belçika'da 1983-89 döneminde; kooperatif sayısının ve üye sayısını yaklaşık % 50, arttığını, bu durumun da mevcut iş hacmini yaklaşık 4 kat artırmıştır. Aynı dönemde yine topluluk ülkelerinden Fransa ve İngilterenin iş hacminin yaklaşık bir kat, İtalyanın ise yaklaşık % 50 arttığı görülmektedir.

Ekonomik ve sosyal açıdan toplulukta az gelişmiş olan İspanya'nın kooperatiflerle mevcut iş hacmini %50 arttığı ortaya çıkmaktadır (7).

İNGİLTERE:

Kapitalist sistemin işçileri en acımasız biçimde ezdiği, adeta açlık -tokluk sınırında ücret ödediği bir ortamda kooperatifçilik hareketi doğmuştur. 1771-1858 yıllarında Robert OWEN ilk kooperatif denemesini yaparak sahibi olduğu fabrikada tüketim mağazası ve tasarruf sandığı oluşturmuştur. Hükümetin yeterli desteği vermemesi, Amerikadaki toplu üretime dayalı kooperatifçiliğin yetersiz kalması üzerine İngilterede

kooperatifçilik fikrinin yayılması konusunda çaba göstermiş, var olan servetini bu yolda harcamıştır. Owen kooperatifçiliğin öncülerinden sayılmaktadır (6).

Bu düşüncenin izinde giden diğer bir kooperatifçi ise; Dr.William KING dir. 1827 yılında ilk tüketim kooperatifini kurmuştur. King'in işletme fazlasını dağıtmayıp sermayeye katması, piyasa fiyatından satış yapması, satışlarda veresiye sistemini uygulaması onu başarısızlığa götürmüştür.

19. yüzyılın başlarında, Roodale kasabasında, 28 dokuma işçisi

tarafından “Rocdale öncüleri” olarak tanımlanan ilk tüketim kooperatifi kurulmuştur. Bu grup yukarıda belirtilen ve tüm kooperatiflerin adeta anayasası niteliğindeki ilkeleri ortaya koyarak yaşama geçirmişlerdir (8). Bu girişimin başarılı olmasında akılcı yöntemlerle, bilimsel olarak çalışılması yanında, o dönemde benimsenmiş olan sosyal -hıristiyanlık akımının etkisi de unutulmamalıdır.

Charles Kingsley, John Stuartmill, Prof. Mauris ve avukat Van SİTTART gibi düşünürlerin destek ve çabaları Rocdale örneğinin başarılı olmasında etkili olmuştur (2). Bu kişilerce hazırlanan kooperatif yasası bütün Dünya kooperatif yasalarının temeli ve ilk örneğini oluşturmuştur.

FRANSA:

Fransada kooperatifçilik fikir ve düşüncelerinin önderliğini Charles FAURİER yapmıştır (1772-1832). Faurier, bugün sosyalist ülkelerdeki kolhozlar yada İsrail’deki Kibutzlara benzer bir sistem tasarlamıştır.

Falanje adını verdiği bu düzende herkes kendine uygun işi yapacak, tüketim ortaklaşa organize edilecektir. Bu sistemde mülkiyet hakkı korunmakta, işletme fazlasının 5/12’si emek, 4 /12’si sermaye, 3/12’sinin ise beceri ve yetenek olarak değerlendirilmesi tasarlanmıştır.

Faurier, bu düşüncesini uygulamaya geçiremedi de günümüzde çeşitli üretim kooperatiflerinde yaşamaya devam etmektedir.

Philippe BUCHES 1831 yılında Paris’de marangozlar kooperatifini, 1835’te Lyon’da tüketim kooperatifini Faurier’in düşüncesine paralel olarak kurmuştur. Fransız sosyalistlerinden Louis BLANC 1848’de devletten aldığı ödenekle üretim kooperatiflerini,1855’te GODİN soba imalatçıları kooperatifini kurmuştur. Fransadaki kooperatifçilik hareketini etkileyen en önemli kurum “ NİM okulu” olmuştur. NİM Okulunun önerdiği yol; siyasal duygulardan, ihtilallerden uzak, ılımlı demokratik yoldur.

ALMANYA:

İngiltere tüketim kooperatifçiliğinin, Fransa üretim kooperatifçiliğinin öncülüğünü yaparken, Almanya’da kredi kooperatifçiliğinin öncüsü olmuştur.

Hermann SCHULZE-DELITZSCH 1849 yılında esnaf için hammadde alım kooperatifini, 1 yıl sonra da esnaf kredi kooperatifini kurmuştur. Daha sonra esnaf kredi bankası ve tüketim kooperatifini yaşama geçirmiştir.

1859 da tüm küçük sanat kooperatiflerini Alman Küçük Sanat ve İktisat Koooperatifleri Birliği çatısı altında toplamıştır. 1864’te ise; Alman Kooperatifler Bankasını (Halmk Bankası) kurmuştur. Schulze devlet yardımına dayalı kooperatifçiliğe şiddetle karşı çıkmış ve Dünya’da esnaf kredi kooperatifçiliğinin öncüsü olarak kabul edilmiştir (5).

Almanya'daki kooperatifçiliğin öncülerinden bir diğeri de Frederich WILHELM RAİFFEİSEN dir.1849 yılında Flammersfeld yardım birliğini kurmuştur. Bu birlikle sınırsız sorumluluk ve zincirleme kefalet sistemini, 1864 yılında Kira Sandıkları Birliğini geliştirmiş, 1872'de ise çeşitli kooperatif bankaları kurmuştur.1888'de Berlinde RAİFFEİSEN adını alan banka, köylünün kredi gereksinimini karşılamaktadır(4).

İSRAIL:

Fransız Faurier'in Falanj tipi toplum örgütlenmesi İsraildeki kooperatif sisteminde görülmektedir. İsrail çalışma ekonomisinde kooperatifler önemli bir yer tutmaktadır.

Bu yapı içerisinde;

- 1- Merkezi örgütlerde çeşitli kooperatifler,
- 2- Tarım kooperatifleri girişimi : bölge tarım girişimleri birliği, hashoner - hzair kollektif tarım girişimleri federasyonu, kibutzlar, köy kooperatifleri hareketi, ikinci köy kooperatifleri hareketi, liberal kolonlar köy kooperatifleri, tarım alanında liberal kolonlar köy kooperatifleri,
- 3- Üretim ve hizmet kooperatifleri,
- 4- İşçi -emekli karşılıklı yardım sandıkları,
- 5- Girişimlerin karşılıklı yardım ve biriktirme sandıkları,
- 6- Tüketim kooperatifleri ortaklıkları,
- 7- Konut ortaklıkları yer almaktadır.

Kooperatifler yıllık tarım üretiminin % 70'ine, kamu inşaat ve hizmetlerinin % 50 sine, endüstrinin ise % 22 sine hakim durumdadır. İsrail üretim ve tüketim kooperatifleri dünyadaki örneklerinden farklılıklar göstermektedir (9).

Kibutzlar:

Tarım alanında İsrail kooperatifçiliğinin en önemli kuruluşlarıdır. İsrailde özgü bir üretim ve tüketim kooperatifidirler. Tarım üretiminin % 28'ini ulusal gelirin ise % 12'sini sağlamaktadırlar. Toplulukta tam bir sosyalist düzen olup, özel mülkiyet yoktur. Buradaki yapı komünist ülkelerde dahi görülmeyen ölçüde kollektivist bir yapıya sahiptir. Kibutzlar üretim araçları üzerinde ortak mülkiyete dayanan bir üretim ve tüketim kooperatifidir. Sistem otonom ve kişiseldir. Kibutz kuruluş ve yönetiminde devletin hiçbir etkinliği yoktur. Üyelerin isteklerinin, yaratılan değerle orantılı olarak kooperatifçe karşılanması, para olayını ortadan kaldırmıştır. Dolayısıyla üyelerin paraları ve banka hesapları yoktur. Kibutzlar organizasyon ve çalışma açısından üniform karakter gösterirler. Tarım yanında bunu tamamlayıcı küçük endüstri ve zenaatlar da bulunmaktadır.

Moşavlar :

Bunlar köylü ailelerinin kooperatifleşmiş biçimleridir.Üretimde kullanılacak girdiler ve pazarlama kooperatifce gerçekleştirilmektedir.

a-Moşav Ovdim:

Küçük tarım işçileri kooperatifidir. Bu kooperatif köylerinde Ulusal Yahudi Fonuna ait topraklar kiralanarak işlenmektedir. Toprak işlenmediği takdirde çiftçiden alınmaktadır. Çiftçinin ihtiyaç duyduğu tüm malzeme ve sermaye, kooperatifçe karşılanmaktadır. Tüketim kooperatifi olarak Hamaşbir adındaki toptan satış kooperatifi kurumuna bağlıdır.Aynı zamanda kentlerdeki tüketim kooperatifleriyle de bağıntılı bulunmaktadır.

Ayrıca köylerin işleriyle uğraşan kibutz ve moşavların kurduğu bölgesel mübaya kooperatifleri de yer almaktadır. Moşavlar üretim kooperatiflerine de sahip olup, merkezi pazarlama kooperatifi truvaya bağlıdır. Karşılıklı yardım temel ilkelere sahiptir. Bunun yanında kişisel çalışma ilkesine göre ücretli işçi kullanılmamasına özen gösterilmektedir (10).

Moşav Şitufi:

Köy karma kooperatifi olan bu kuruluşlarda üretim kibutzlarda olduğu gibidir. Gelir köy üyeleri arasında ortaklaşa dağıtılmakta, aile yapısı daha bağımsız bir durum almaktadır. Diğer sistemlerde olduğu gibi bir gelişme bu kooperatifler de sağlanamamıştır.

HOLLANDA:

Kooperatiflerin temelini köy çiftlikleri oluşturmaktadır. Küçük ve büyük çiftçiler (Well-Understood Self Interest) "iyi kavranmış menfaat" çatısı altında toplanmıştır. **Tarım kredi kooperatifleri tarımsal alanda ilk kooperatiflerdir.**

Hollanda kooperatifleri hükümetten yardım almazlar. Hükümet sadece tarımsal araştırma ve eğitim sistemi kurmuş geri kalan herşeyi kooperatiflere bırakmıştır. Kooperatifler, ulusal piyasanın % 50'sini elinde tutmaktadırlar.

Pazarlama sorununu gidermek için de tarım ürünleri satış kooperatifleri (Yün, süt ürünleri, yumurta, sebze meyve ve çiçek satış kooperatifleri) bulunmaktadır.

Kooperatiflerin finansman ihtiyaçları RABOBANK (Çiftçi Bankası) tarafından karşılanmaktadır (11).

TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİK

Cumhuriyet öncesi kooperatifçilik:

Türkiyede kooperatifçiliğin öncüsü Mithat Paşa'nın kurmuş olduğu Memleket Sandıkları, ilk kooperatifçilik hareketini oluşturmaktadır.

Mithat Paşa üretim kooperatifçiliği ile kredi kooperatifçiliğini birleştirmiştir. Devlete ait boş araziler köylülere imceli olarak ekilip, elde edilen ürün ilçede köy ve ihtiyar heyeti gözü önünde satılmakta ve elde edilen gelir memleket sandıklarına sermaye olarak yatırılmaktadır. Daha sonra ise sandıklara sermaye, köylüden alınan buğday (bir çift öküz =15 Kg.Buğday) satışından sağlanmıştır. Memleket sandıkları çiftçilere şahsi kefalet yada rehin esasına göre kredi vermektedir.

İleriki yıllarda aşar vergisinin % 1 artırılması ile (Menafi Hissesi) memleket sandıkları Menafi Sandıklarına dönüşmüş ve hükümetin denetimi altına girmiştir. 1888 yılında bu sandıklar Ziraat Bankası'na dönüştürülmüştür.

1911 yılında Aydın'da incir ihracatçıların oluşturduğu tröste karşı , "Aydın İncir Himayei Zırna Anonim Şirketi" kurulmuşsa da başarılı olamamıştır.Çiftçiye kredilendirmek için Milli Aydın Bankası, arkasından da Kooperatif Aydın İncir Mütstahsilleri Ortaklığı adında Türkiyenin ilk tarım satış kooperatifi kurulmuş fakat çalışmamıştır (12).

Cumhuriyet sonrası kooperatifçilik:

Bu dönemde Türk Kooperatifçilik hareketinde en etkili ismin ATATÜRK olduğunu görülmektedir.

Atatürk 1920'den ölümüne kadar bizzat olayın içinde yer almaya özen göstermiştir. 1924 yılında Ticaret kanununa kooperatiflerin de ticari şirket olduğu hükmü eklenmiştir.

1925'te Ankara Memurlar Kooperatifine Atatürk de üye olarak katkıda bulunmuştur.

1929'da Zirai Kredi Kooperatifler kanunu çıkarılmıştır.1931'de Türk Kooperatifçilik Cemiyeti kurulurken 1935 yılında Tarım satış kooperatifleri ve birlikleri kanunu ile Tarım Kredi Kooperatifleri kanunu çıkarılmıştır.

1950'den itibaren kooperatifçiliğin önemi azalırken 1960 yılında anayasaya özel hüküm konulmuş ve 1961 yılında Kooperatifler kanunu çıkarılmıştır.12 Eylül hareketi kooperatif ilkelerini değiştirerek kooperatifleri merkezi idarenin etkisi altına sokmuştur. Daha sonra bu hüküm değiştirilmiştir.

Türkiye'deki tarımsal amaçlı kooperatiflerin yapısı tablo-2 de verilmiştir (13).

Tablo 2- Kooperatif çeşitleri ve ortak sayıları

Kooperatif çeşidi	Sayısı	Ortakları	Birlikleri	Merkez Birliği
Tarımsal kalkınma	4.652	552.553	33	
Su ürünleri	315	15.828	5	
Sulama	2.040	149.837	3	
Pancar ekicileri	30	1.405.148	1	
Tarım kredi	2.509	1.570.229	16	1
TOPLAM	9.546	3.693.595	58	1

Kaynak:TKB.Kayıtları.

Merkez birliği ne bağlı 58 birlik,9.546 kooperatif ve bunlara üye 3.693.595 ortak bulunmaktadır.

GENEL DEĞERLENDİRME:

Kooperatifçilik zaman ve sabır isteyen bir iş olduğuna göre, ortak çalışma duygusunun yerleşmesinin zaman alacağını kabul etmek gerekir.

Tarımsal üretimde kooperatifleşmeyi sağlayacak sosyo kültürel ve ekonomik tedbirlerinin alınamamış olması, üreticinin kooperatifçiliğe yatkınlığının araştırılmaması, tabanın kooperatifçilik hareketini benimsemesini mümkün kılmamıştır.

Ülke kalkınmasının sağlanmasında harekete geçirilebilecek kaynaklardan birisi de kooperatifçiliktir.

Rejimi ne olursa olsun tüm ülkelerde uygulanan tarımsal kooperatifçilik milli gelirin artışını sağladığı gibi, buna paralel olarak çiftçinin gelir düzeyini yükseltmekte, üretimde verimlilik artışı sağlamakta, kaynak israfını önlemekte ve her şeyden önemlisi de kırsal kesimde istihdam imkanı yaratmaktadır.

Tüm bu nedenler tarımda kooperatifçiliğe önem verilmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

KAYNAKLAR:

- 1- Munker H.H. (1974) Cooperative principles-Marburg
- 2- Çağlar .Z.(1992):Kooperatifçilik mevzuatı -TKK, Ankara
- 3- Anonim(1979):Eko.ve sosyal gelişmeler karşısında Türkiye de kooperatifçilik politikası -TKK,Ankara
- 4- Özdemir ,N.(1967) : Kooperatifçilik -İİA,Ankara
- 5- Anonim (1971)Cooperative management -ILO,Genève
- 6- Mülayim Z.G.(1992) : Kooperatifçilik - Yetkin, Ankara
- 7- Yıldırım,Ş.(1992):Kooperatif kuruluşlarında başarının araştırılmasına yönelik önlemler - MPM,Ankara
- 8- Anonim (1992) Prof.G.ÖKÇÜN e armağan -SBF,Ankara
- 9- Anonim (1993) Tebliğler -TTK,Ankara
- 10- Anonim (1984) Tebliğler,TKK,Ankara
- 11- Anonim (1974) Cooperative cooperation and regulation -Ontario
- 12- Anonim (1994) Karınca ,TKK,Ankara
- 13-Anonim (1990) TKB.Kayıtları, Ankara.

TARIMSAL EKONOMİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

PK.34 06100 Bakanlıklar/Ankara

Tel:0.312.4185965

Faks:0.312.4186209

Web: <http://www.aeri.org.tr>

e-mail: aeri@aeri.org.tr